

ציפי קויפמן

# בכל דרכיך דעהו

תפיסת האלוהות והעבודה בגשמיות בראשית החסידות



הוצאת אוניברסיטת בר-אילן, רמת-גן

## תוכן העניינים

11

הקדמה

### חלק ראשון אימננציה

25

מבוא

27

#### פרק א: פנתאיזם ופנאנתאיזם

1. פנתאיזם ופנאנתאיזם: ניתוח מושגי 27; 2. הגדרת החסידות כפנתאיזם או כפנאנתאיזם 35; 3. האלטרנטיבה – מערכת מושגית מורכבת 40

44

#### פרק ב: שורשיה של התפיסה האימננטית בהגות היהודית

1. האימננציה במקרא ובספרות חז"ל 45; 2. השפעת הנאופלטוניזם 52;
3. קבלת רמ"ק 67; 4. קבלת האר"י 72; 5. אימננציה בתורה ובלשון 77;
6. התפיסה האימננטית: מוטיבים מרכזיים 82

85

#### פרק ג: התפיסה האימננטית בראשית החסידות

1. הערה מתודולוגית 86; 2. רציפות האצילות 88; 3. אימננציה ושלילת הרצון האנושי 93; 4. אצילות ופרסונליות 96; 5. מוניזם ופלורליזם, אקוסמיזם וקיום מובחן 102; 6. אימננציה מפוזרת והייררכית 117;
  7. ייחודים – העצמת האימננציה או העלמתה 126; 8. המשכה ואימננציה 130; 9. אימננציה כנתון אונטולוגי או כתלות בתודעה 134;
  10. הרחורים על אונטולוגיה ואפיסטמולוגיה, על שפה ותודעה 149;
- סיכום 161

## חלק שני התנהגות דתית

165

מבוא

### פרק ד: "בכל דרכיך דעהו": שורשיה של העבודה בגשמיות

173

#### בהגות היהודית

1. הקדמה 173 ; 2. "פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויין בה" 174 ;
3. "דרכיך" = דרך ארץ 176 ; 4. "דעהו" – שכלול התודעה 179 ;
5. "דרכיך" – הגבלת הדרכים 188 ; 6. "דרכיך דעהו" – דינמיות בין תודעה לעשייה 191 ; 7. המובן הקבלי: "דעהו" = דעהו 206 ; 8. עברה לשמה 220 ; סיכום 223

226

### פרק ה: מ"בכל דרכיך דעהו" ל"עבודה בגשמיות"

1. "בכל דרכיך דעהו" בחסידות 226 ; 2. עבודה בגשמיות: קריטריונים למיפוי הדגמים 231 ; 3. עבודה בגשמיות בחקר החסידות 236

249

### פרק ו: דגמים של עבודה בגשמיות בראשית החסידות

1. עבודה בגשמיות בדיעבד 250 ; 2. עבודה בגשמיות בפיצול תודעה 265 ;
3. עבודה בגשמיות מלכתחילה 273 ; 4. עבודה בגשמיות מלכתחילה במעמד זהה למצוות 325 ; 5. עבודה בגשמיות מלכתחילה במעמד נעלה על המצוות 337 ; 6. עבודה בגשמיות בין בדיעבד למלכתחילה 350 ;
7. עבודה בגשמיות כהכנה לעבודת ה' הנורמטיבית 356 ; 8. עבודה בגשמיות כתוצאה מעבודת ה' הנורמטיבית 381 ; 9. עבודה בגשמיות באמצעות תודעת מצוות תמידית 388 ; סיכום 391

## חלק שלישי

### בין אימננציה להתנהגות דתית התפיסה האימננטית ודגמי עבודה בגשמיות

395

מבוא

399

### פרק ז: אימננציה והתנהגות דתית אצל הבעל שם טוב

1. התפיסה האימננטית אצל הבעל שם טוב 399 ; 2. עבודה בגשמיות אצל הבעל שם טוב 401

**פרק ח: אימננציה והתנהגות דתית אצל ר' יעקב יוסף מפולנאה**  
408  
1. התפיסה האימננטית אצל ר' יעקב יוסף 408 ; 2. עבודה בגשמיות אצל ר' יעקב יוסף 417

**פרק ט: אימננציה והתנהגות דתית אצל ר' דב בער המגיד ממזריץ'**  
426  
1. התפיסה האימננטית אצל המגיד ממזריץ' 426 ; 2. עבודה בגשמיות אצל המגיד ממזריץ' 455

**פרק י: אימננציה והתנהגות דתית אצל ר' מנחם נחום מצ'רנוביל**  
467  
1. התפיסה האימננטית אצל ר' מנחם נחום מצ'רנוביל 467 ; 2. עבודה בגשמיות אצל ר' מנחם נחום מצ'רנוביל 490

**פרק יא: אימננציה והתנהגות דתית אצל ר' אפרים מסדילקוב**  
500  
1. התפיסה האימננטית אצל ר' אפרים מסדילקוב 500 ; 2. עבודה בגשמיות אצל ר' אפרים מסדילקוב 515

**פרק יב: עברה לשמה**  
523  
1. גבולות העברה לשמה ומקורותיה 523 ; 2. עברה לשמה אצל הבעל שם טוב 530 ; 3. עברה לשמה אצל ר' יעקב יוסף מפולנאה 541 ; 4. עברה לשמה אצל ר' דב בער המגיד ממזריץ' 552 ; 5. עברה לשמה אצל ר' מנחם נחום מצ'רנוביל 560 ; 6. עברה לשמה אצל ר' אפרים מסדילקוב 566 ; סיכום 570

**573 אחרית דבר**

**577 קיצורים ביבליוגרפיים**  
מקורות 577 ; כתבי יד 580 ; מחקרים 581

**595 מפתחות**  
מפתח שמות ועניינים 595 ; מפתח ספרי חסידות 606

TSIPPI KAUFFMAN

IN ALL YOUR WAYS KNOW HIM

THE CONCEPT OF GOD AND AVODAH BE-GASHMIYUT  
IN THE EARLY STAGES OF HASIDISM



BAR-ILAN UNIVERSITY PRESS, RAMAT-GAN

# CONTENTS

<b>Introduction</b>	<b>11</b>
 <b>Part I: Immanence</b>	
<b>Preface</b>	<b>25</b>
<b>Chapter 1: Pantheism and Panentheism</b>	<b>27</b>
1. Pantheism and Panentheism: Conceptual Analysis 27;	
2. Defining Hasidism as Pantheism or Panentheism 35;	
3. The Alternative – a Complex Conceptual System 40	
<b>Chapter 2: The Roots of the Conception of Immanence in     Pre-Hasidic Jewish Thought</b>	<b>44</b>
1. The Immanence in Biblical and Rabbinic Literature 45;	
2. Neoplatonic Influence 52; 3. The Kabbalah of Cordo- vero 67; 4. Lurianic Kabbalah 72; 5. Immanence in the Torah and in the Hebrew Language 77; 6. The Conception of Immanence: Central Motifs 82	
<b>Chapter 3: The Conception of Immanence in Early Hasidism</b>	<b>85</b>
1. A Methodological Remark 86; 2. The Continuity of Emanation 88; 3. Immanence and the Negation of Human Will 93; 4. Emanation and Personalism 96; 5. Monism and Pluralism, Acosmism and Separate Existence 102; 6. Dis- persed and Hierarchic Immanence 117; 7. <i>Yihudim</i> : Intensi- fying Immanence or Concealing It 126; 8. Immanence and the Drawing Down of the Divine Shefa 130; 9. Immanence as Ontological Datum or as Consciousness-Dependent 134; 10. On Ontology and Epistemology, on Language and Consciousness 149; Conclusion 161	

## Part II: Religious Behavior

Preface 165

Chapter 4: “In All Your Ways Know Him”: The Roots of  
*Avodah be-Gashmiyut* in Jewish Thought 173

1. Introduction 173; 2. “A Short Text upon Which All the Essential Principles of the Torah Depend” 174; 3. “Your Ways”: Proper Behavior 176; 4. “Know Him”: Enhancing of Consciousness 179; 5. “Your Ways”: Limitations of the Ways 188; 6. “In All Your Ways Know Him”: Between Consciousness and Behavior 191; 7. The Kabbalistic Sense 206; 8. Holy Sin 220; Conclusion 223

Chapter 5: From “In All Your Ways...” to *Avodah be-Gashmiyut* 226

1. “In All Your Ways” in Hasidism 226; 2. *Avodah be-Gashmiyut*: Criteria for the Models 231; 3. *Avodah be-Gashmiyut*: Scholarly Literature 236

Chapter 6: Early Hasidic Models of *Avodah be-Gashmiyut* 249

1. Ex Post Facto *Avodah be-Gashmiyut* 250; 2. Split-Consciousness *Avodah be-Gashmiyut* 265; 3. A Priori *Avodah be-Gashmiyut* 273; 4. A Priori *Avodah be-Gashmiyut* with Equivalent Status to the Commandments 325; 5. A Priori *Avodah be-Gashmiyut* with Higher Status than the Commandments 337; 6. Between Ex Post Facto and A Priori *Avodah be-Gashmiyut* 350; 7. *Avodah be-Gashmiyut* as Preparation 356; 8. *Avodah be-Gashmiyut* as Consequence 381; 9. *Avodah be-Gashmiyut* through a Constant Awareness of the Commandments 388; Conclusion 391

## Part III: Immanence and Religious Behavior:

The Conception of Immanence and the Models of *Avodah be-Gashmiyut*

Preface 395

<b>Chapter 7: The Baal Shem Tov: Immanence and Religious Behavior</b>	<b>399</b>
1. The Baal Shem Tov: The Conception of Immanence	399;
2. The Baal Shem Tov: Models of <i>Avodah be-Gashmiyut</i>	401
<b>Chapter 8: R. Jacob Joseph of Polonnoye: Immanence and Religious Behavior</b>	<b>408</b>
1. R. Jacob Joseph of Polonnoye: The Conception of Immanence	408;
2. R. Jacob Joseph of Polonnoye: Models of <i>Avodah be-Gashmiyut</i>	417.
<b>Chapter 9: The Maggid of Mezhirech: Immanence and Religious Behavior</b>	<b>426</b>
1. The Maggid of Mezhirech: The Conception of Immanence	426;
2. The Maggid of Mezhirech: Models of <i>Avodah be-Gashmiyut</i>	455
<b>Chapter 10: R. Menahem Nahum of Chernobyl: Immanence and Religious Behavior</b>	<b>467</b>
1. R. Menahem Nahum of Chernobyl: The Conception of Immanence	467;
2. R. Menahem Nahum of Chernobyl: Models of <i>Avodah be-Gashmiyut</i>	490
<b>Chapter 11: R. Ephraim of Sudylkow: Immanence and Religious Behavior</b>	<b>500</b>
1. R. Ephraim of Sudylkow: The Conception of Immanence	500;
2. R. Ephraim of Sudylkow: Models of <i>Avodah be-Gashmiyut</i>	515
<b>Chapter 12: Holy Sin</b>	<b>523</b>
1. The Topic and Its Roots	523;
2. The Baal Shem Tov: Holy Sin	530;
3. R. Jacob Joseph of Polonnoye: Holy Sin	541;
4. The Maggid of Mezhirech: Holy Sin	552;
5. R. Menahem Nahum of Chernobyl: Holy Sin	560;
6. R. Ephraim of Sudylkow: Holy Sin	566;
Conclusion	570
<b>General Conclusion</b>	<b>573</b>
<b>Bibliography</b>	<b>577</b>
<b>Indices</b>	<b>595</b>